



# EŻAMI GĦALL-INGAĠĠ TA' SULDATI FIL-FORZI ARMATI TA' MALTA SETTEMBRU 2024

**Suġġett:** Malti

**Data:** 11 ta' Settembru 2024

**Ħin:** 09:00 – 10:30 (Siegħa u nofs)

## Struzzjonijiet lill-kandidati

- Dan l-eżami jikkonsisti minn TLIET taqsimiet: A, B u Ċ. Aqra sew kull silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet **KOLLHA** f'kull taqsima (hemm 50 mistoqsija b'kollox).
- Kull mistoqsija għandha erba' tveġibiet possibbli, imma **WAHDA** biss hija korretta.
- Niżżel it-tveġibiet fuq l-*Answer Sheet* ipprovduta. Immarka **BISS** it-tveġiba t-tajba billi tuża l-lapes. eż. jekk tagħzel it-tveġiba C, imla ċ-ċirku t-tajjeb kif jidher hawn taħt.

50.	<input type="radio"/> (A)	<input type="radio"/> (B)	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/> (D)
-----	---------------------------	---------------------------	----------------------------------	---------------------------

- Kull mistoqsija fiha żewġ (2) marki.

**Taqsim A: Aqra sewwa t-test li ghandek fuq karta separata u wara wiegeb il-mistoqsijiet KOLLHA.**

**X'inh u s-Cyberbullying?**

It-test issibu fuq karta separata bil-kulur.

**Il-Mistoqsijiet:**

1. Din is-silta titqies bhala wahda
  - a) religjuza
  - b) politika
  - c) informattiva
  - d) sportiva.
  
2. Is-Cyberbullying isir
  - a) fil-gurnali stampati
  - b) fuq mezzi tat-teknologija
  - c) permezz ta' kotba u materjal stampat
  - d) permezz ta' tagħjir u insulti bil-fomm.
  
3. Il-frazi '**ripetutament u intenzjonalment**' tfisser
  - a) ta' sikwit u bil-ħsieb
  - b) kultant u bla ebda ħsieb
  - c) qatt u bla ebda ħsieb ta' xejn
  - d) darba iva u darba le u bi ħsieb ħazin f'moħħu.
  
4. Meta jtuk fastidju u jgħassulek dak kollu li tagħmel online jissejjaħ
  - a) esklużjoni
  - b) flaming
  - c) fastidju
  - d) cyberstalking.
  
5. Il-kelma '**flaming**' tirreferi għal
  - a) kliem sabiħ u ta' tifhir li tircievi online
  - b) kummenti kattivi li jittellgħu f'posts pubbliċi online
  - c) meta tinħareg informazzjoni personali bla permess tiegħek
  - d) meta ħadd ma jagħti kasek online.
  
6. Skont is-silta, persuna li ssofri cyberbullying
  - a) tibda tmur lura fl-eżamijiet u tittraskura fl-iskola
  - b) tkun tidher ferhana għax mhux tidhol hafna online
  - c) ma tinqalax minn fuq il-mobile jew apparat ieħor
  - d) ma tindunax biha għax tibqa' bl-istess imgħiba.

7. Jekk xi ħadd itik fastidju online,
- a) wiegħbu lura u tħallihx b'xejn
  - b) irrappurtah u ssegwihx aktar
  - c) mur sibu u tih xebgħa lsien kif jixraqlu
  - d) pattihielu billi tivvinta l-qlajjiet fuqu.
8. Il-messaġġi online li jwegġgħuk għandek
- a) tħassarhom mill-ewwel
  - b) wegħibhom bi kliem iebes kif jixirqilhom
  - c) żommhom bħala prova
  - d) għaddihom lil shabek.
9. Biex tagħmel użu tajjeb tal-mezzi digitali,
- a) qis kliemk sewwa qabel tikteb kummenti online
  - b) qis li twieġeb lil kulhadd bi kliem iebes u kattiv
  - c) dak kollu li ssir taf, aqbad u tellgħu online mill-ewwel
  - d) ikxef online l-identità ta' min sofra cyberbullying.
10. Dan it-test li qrajt huwa maħsub biex
- a) jeduka lill-anzjani kif jaċċessaw il-midja soċjali
  - b) jiftaħ għajnejn il-pubbliku dwar il-perikli online
  - c) jagħmel riklam għal aktar użu tat-teknoloġija online
  - d) jaqtagħlek qalbek u ma tużax il-midja soċjali aktar.
11. Il-verb '**Aqsam**' kif użat fit-test huwa
- a) fil-passat
  - b) fil-preżent
  - c) fil-futur
  - d) fl-imperattiv.
12. Il-frazi '**taqsam l-informazzjoni personali bla permess**' tfisser
- a) tghaddi d-dettalji personali ta' xi ħadd bla ma jkun jaf
  - b) titkixxef bil-permess fuq il-ħajja privata ta' xi ħadd
  - c) tikteb ktieb fuq il-ħajja ta' xi ħadd
  - d) titlob permess biex tikxef dak li taf.
13. In-nom minn '**irrispetta**' huwa
- a) rispettat
  - b) spettur
  - c) sett
  - d) rispett.

14. Frazi oħra li tfisser l-istess bħal '**ikkunsidra l-kliem tieghek**' hija

- a) aħseb u aghżel sewwa kliemek
- b) taħseb xejn u iktib li jiġik f'moħħok
- ċ) l-ewwel kliem li jiġik f'moħħok iktbu kif tħossu bla kantunieri
- d) ara li dak li tikteb ikun kliem iebes u jwegġa'.

15. Il-kelmiet '**tellief, idjota, ikrah u stupidu**' kif użati fit-test huma

- a) nomi
- b) verbi
- ċ) pronomi
- d) aġġettivi.

**15-il mistoqsija x 2 marki = 30 marki**

## TAQSIMA B: Aqra s-silta u wara wieġeb l-mistoqsijiet KOLLHA li jsegwu:

### KATRINA TAL-QTATES

Jacob kien ibati bil-burdati. Meta kien ikollu l-mumentu t-tajbin tiegħu, ommu kienet tħossha fis-seba' sema, għax kien jirraguna u jagħti daqqa t'id. Izda l-imġiba tajba tiegħu kien ikollha għomor qasir, u erħilu jara x'se jivvinta biex jittanta x-xemx għaddejja jekk ikun f'burdata hażina.

Jum wieħed kien sejjer id-dar mill-iskola flimkien ma' sieħbu Robert. Minn xi jumejn qabel Jacob kien ha vizzju li jċempel il-qanpiena tal-bieb ta' waħda mara xi ftit stramba li kien jisimha Katrina. Katrina ma kienet tkellem lil hadd u kienet tgħix waħedha flimkien mal-qattus tagħha. Jacob kien jieħu gost inizzilha t-taraġ biex tiftaħ il-bieb ta' barra għalxejn. U meta jaraha tirrabja hu u Robert kienu jinfaqqgħu jidhku biha.

Mat-tielet jum, meta Jacob qal lil Robert sabiex imur jistennieh wara l-kantuniera sakemm jerga' jċemplilha, Robert ipprota u qallu li aħjar jibqgħu sejr in id-dar. Jacob ipprova jwaqqa' lil Robert għaċ-ċajt xħin rah li mhux qed jikkopera miegħu bħas-soltu u qallu: "U kemm se tgħaġġibha! Lanqas li kont se npoġġilha haġġitha fil-periklu!" "Imma n-nies mhumiex taċ-ċajt," insista Robert. Ma' dan il-kliem Jacob għafas il-qanpiena u mar jistaħba wara l-kantuniera biex jara lil Katrina tirrabja mal-baħħ.

Din id-darba, il-bieb tbexxaq qajl qajl u minn warajh xiref il-qattus l-iswed tagħha. Jacob inħaraq xħin irrealizza li l-pjan tas-soltu fallielu, għaldaqstant mar jigr lejn il-bieb biex mingħalih iħarrbilha l-qattus. Izda eżatt kif wasal hdejn il-bieb tagħha, Katrina harġet qisha għafrit u xeħtitlu barmil ilma kiesaħ silġ filwaqt li qaltu: "Int hekk jixraqlek għax kiesaħ daqs dan l-ilma, izda ara x'jien navzak, jekk terġa' tagħmilha mhux ilma jkolli fil-barmil!"

Jacob mar jigr hdejn sieħbu mxarrab għasra u kellu jistqarr dak kollu li għamel m'ommu.

(Adattament mir-rivista 'Sagħtar' ta' Frar 2008 – Il-Ġrajijiet ta' Jacob Jones – Carmel G. Cauchi)

### II-Mistoqsijiet:

16. X'kien jagħmel Jacob meta jkun f'burdata tajba?
  - a) Inaddaf id-dar kollha
  - b) Jilgħab il-ġurnata kollha
  - ċ) Jirraguna u jgħin lil ta' madwaru
  - d) Jagħmel xogħol volontarju.
  
17. L-imġiba tajba ta' Jacob '**kien ikollha għomor qasir**'. Dil-frazi tfisser li
  - a) Jacob kien qasir
  - b) l-għomor ta' Jacob kien qasir
  - ċ) l-imġiba hażina ta' Jacob kienet tkun għal ftit żmien
  - d) Jacob ma kienx jagħmel perjodu twil bilgħaqal.
  
18. X'kien jagħmel Jacob biex jaqbad ma' Katrina?
  - a) Idoqqilha l-qanpiena tal-bieb u jitlaq jigr
  - b) Iwaddbilha l-ġebel mat-tieqa
  - ċ) Ipoġġilha l-ħmieġ fuq l-għatba
  - d) Iwaddbilha l-bajd mal-bieb.

19. Għaliex Katrina kienet meqjusa stramba?
- Għax kienet tgħix ma' ħafna klieb u qtates
  - Għax kienet tissendika minn wara l-bieb
  - Għax kienet tgħix waħedha u ma tkellem lil ħadd
  - Għax kienet tħobb titkellem mal-baħħ.
20. Il-fatt li Jacob kien jieħu gost jaqbad ma' Katrina jurina li hu
- ried ipattiha lil Katrina
  - kien soċjevola u altruwist
  - kien iħobb jara lil Katrina wara l-iskola
  - kien egoist u insensittiv.
21. Taħseb li Robert kellu l-istess karattru ta' Jacob?
- Iva, għax kien iħeggu aktar biex jittanta lin-nies
  - Le, għax Robert ipprova jwaqqaf lil Jacob milli jkompli jittanta lil Katrina
  - Iva, għax kienu jmorru l-iskola flimkien
  - Le, għax Robert qatt ma ried li Jacob jaqbad ma' Katrina.
22. Kif taħseb li ħassitha Katrina b'din is-sitwazzjoni?
- Importanti u ferħana
  - Injorata u diżgustata
  - Famuża u popolari
  - Umiljata u rrabjata.
23. X'kien is-suggeriment ta' Robert mat-tielet jum?
- Li jibqgħu sejr in id-dar
  - Li jaqbd u ma' xi ħaddieħor
  - Li jqabbdu tifel ieħor jagħmel l-istess bużullotta
  - Li jippruvaw iħarrbulha l-qattus.
24. X'ried jagħmel Jacob meta ra l-bieb ta' Katrina jitbexxaq?
- Jidħol jigr i ġewwa.
  - Jigbdu u jsabbtu f'wiċċ Katrina
  - Jifthu berah biex il-qattus l-iswed jaħrab
  - Jagħlqu kif kien.
25. X'timmagina li għamlet omm Jacob kif skopriet dan kollu?
- Ma ħallitux joħroġ aktar ma' Robert
  - Ma bagħtitux skola biex jaqla' ċitazzjoni
  - Qaltlu biex ikompli u jittanta aktar anzjani
  - Bagħtitu jiskuża ruħu ma' Katrina.
26. L-għerq tal-verb '**inħaraq**' hu:
- n – ħ – r – q
  - ħ – r – q
  - n – ħ – r
  - n – r – q

27. “**Kien sejjer id-dar mill-iskola.**” Liema hi l-prepożizzjoni magħquda mal-artiklu?

- a) id-
- b) sejjer
- ċ) mill-
- d) kien

28. ‘**ħarġet**’ hu verb fil-femminil perfett/passat, filwaqt li fil-femminil imperfett/preżent ngħidu

- a) inħarġet
- b) toħroġ
- ċ) ħierġa
- d) ħarġet

29. Ngħidu ‘**kiesah silġ**’ u ‘**niexef**

- a) bastun
- b) pulit
- ċ) ġhuda
- d) musmar.

30. ‘**wasal**’ jissejjaħ verb

- a) trux
- b) sħiħ
- ċ) nieqes
- d) dġhajjef

**15-il mistoqsija x 2 marki = 30 marka**

## TAQSIMA Ċ: Aqra s-silta u wara wieġeb l-mistoqsijiet KOLLHA li jsegwu:

### Il-bini tat-tempji megalitiċi fid-dinja

Il-bini tat-tempji megalitiċi huwa wiehed mill-aktar aspetti affaxxinanti tal-preistorja. Dan il-bini ġgantesk, mibni minn blokki enormi ta' ġebel, juri l-ħiliet fil-kostruzzjoni u l-organizzazzjoni tas-soċjetajiet antiki, li jmorru lura eluf ta' snin.

Il-kelma *megalitiku* ġejja mil-lingwa Griega, fejn *mega* tfisser kbir u *lithos* tfisser ġebbla. It-tempji megalitiċi jinsabu madwar id-dinja kollha, inkluż fl-Ewropa, l-Afrika ta' Fuq, u l-Asja. L-eżempji l-aktar famużi jinkludu l-Ħaġar Qim u l-Imnajdra f'Malta, Stonehenge fl-Ingilterra, u Carnac fi Franza. Għalkemm l-għan preċiż ta' dawn it-tempji għadu mhux kompletament magħruf, ħafna jemmnu li kienu jintużaw għal skopijiet reliġjużi, ċerimonjali, u astronomici. Dan kollu kompli jiġi kkonfermat bis-sejba ta' statwetti, fuħħar u għodod oħra, li kienu jiġu użati għal dawn l-iskopijiet partikolari.

L-iżvilupp tat-tempji megalitiċi jirrappreżenta avvanz kbir fil-ħiliet ta' kostruzzjoni tal-bnedmin tal-preistorja. Dan il-bini kien spiss allineat b'mod preċiż mal-movimenti tax-xemx u l-qamar, u dan juri għarfien astronomicu avvanzat. L-użu ta' ġebel enormi, li ħafna minnhom jiżnu mijiet ta' tunnelli, jindika wkoll għarfien sofistikatu tal-makkinarju u l-mobilizzazzjoni tal-ħaddiema.

L-istrutturi kienu spiss mibnija b'teknika u preċiżjoni partikolari, fejn żewġ ġebliet vertikali jappoġġjaw ġebbla orizzontali. F'xi kazijiet, bħall-Ħaġar Qim, il-ġebel kien maħdum b'għodod sempliċi bħal martell tal-ġebel u x-xatba. Dawn il-metodi kienu jintużaw biex jinħoloq disinn arkitettoniku li kien jiflaħ it-test taż-żmien. It-tempji megalitiċi għandhom importanza kbira kulturali u storika. Huma jipprovdu evidenza konkreta tal-ħajja soċjali u spiritwali tas-soċjetajiet preistoriċi. Il-fatt li ħafna minn dawn it-tempji għandhom jeżistu sal-lum, jindika l-kapaċità straordinarja ta' dan il-bini li jiflaħ għas-sekli.

Fil-ġejjer Maltin, pereżempju, it-tempji megalitiċi ġew iddikjarati bħala Sit ta' Wirt Dinji tal-UNESCO, minħabba l-valur arkeologicu tagħhom. Dawn is-siti jattiraw eluf kbir ta' turisti u studjużi minn madwar id-dinja kollha kull sena, u l-awtoritajiet Maltin raw kif għamli biex kull tempju jiġi ppreservat u kkonservat bl-aħjar mod possibbli.

Fil-qosor, il-bini tat-tempji megalitiċi juri l-avvanz tekniku u kulturali tas-soċjetajiet preistoriċi. Dawn l-istrutturi mhux biss joffru ħarsa affaxxinanti lejn il-passat, iżda wkoll jgħinuna nifhemu aħjar il-progress tal-bnedmin tul l-istorja. Kemm jekk bħala postijiet ta' qima, osservatorji astronomici, ċentri komunitarji, jew saħansitra spazji għal-laqgħat, it-tempji megalitiċi jibqgħu bħala monumenti straordinarji tal-ħiliet u l-għarfien ta' dawki li bnewhom. Huma xhieda tal-kapaċità umana li toħloq strutturi li jkomplu jispiraw u jgħaqqdu lin-nies tul il-millenni.



## II-Mistoqsijiet:

31. X'inhu l-iskop prinċipali tat-tempji megalitiċi?
- a) Postijiet kummerċjali
  - b) Qima religjuża u ċerimonjali
  - ċ) Djar
  - d) Imħażen tal-ikel.
32. Liema kelma Griega tfisser *kbir*?
- a) Lithos
  - b) Haġar
  - ċ) Qim
  - d) Mega.
33. Fejn jinsabu t-tempji ta' Haġar Qim u l-Imnajdra?
- a) Fi Franza
  - b) Fl-Ingilterra
  - ċ) F'Malta
  - d) Fiċ-Ċina.
34. X'juruna l-allineamenti preċiżi ta' dawn it-tempji mal-movimenti tax-xemx u l-qamar?
- a) Nuqqas ta' għarfien astronomiku
  - b) Għarfien astronomiku avvanzat
  - ċ) Injoranza totali
  - d) Kollox sar b'kumbinazzjoni.
35. B'liema materjal inbnew it-tempji megalitiċi?
- a) Ġebel żgħir
  - b) Blat u Konkos
  - ċ) Ġebel enormi jiżen mijiet ta' tunnelli
  - d) Ġebel imlaqqat.
36. Kif kien jinħadem il-ġebel f'Haġar Qim?
- a) Bl-użu tal-maġija
  - b) Bl-użu tal-martell tal-ġebel u x-xatba
  - ċ) Bl-użu tal-makkinarju
  - d) Bl-użu taċ-ċeramika.
37. Għaliex it-tempji megalitiċi huma importanti kulturalment?
- a) Jipprovdu evidenza tal-ħajja moderna
  - b) Jipprovdu evidenza tal-ħajja soċjali u spiritwali tal-preistorja
  - ċ) Għax huma siti tax-xiri
  - d) Għax huma lukandi tal-antik.
38. Għaliex ħafna minn dawn it-tempji għadhom jeżistu illum?
- a) Għaliex ġew mibnija reċentament
  - b) Għaliex huma protetti mix-xemx
  - ċ) Għaliex kienu magħmula minn konkos
  - d) Għaliex għandhom kapaċità straordinarja biex jifilhu għas-sekli.

39. X'inhi l-importanza tat-tempji megalitiċi għall-gzejjer Maltin?
- Huma siti antiki fdejn il-baħar
  - Huma siti reliġjużi
  - Huma siti li jixbhu lil ta' Stonehenge fl-Ingilterra
  - Huma siti ta' Wirt Dinji tal-UNESCO.
40. Ta' kull sena dawn it-tempji jattiraw eluf ta'
- reliġjużi minn madwar id-dinja
  - turisti minn kullimkien
  - għasafar tal-passa li jbejtu fihom
  - kumpaniji tal-films biex jiffilmjawhom.
41. Għaliex it-tempji megalitiċi huma relevanti għar-riċerka moderna?
- Għax joffru postijiet għar-riċerka ekonomika
  - Għax jipprovdu evidenza tal-ħiliet u l-organizzazzjoni tas-soċjetajiet antiki
  - Għax huma postijiet ta' interess
  - Għax jagħtu stampa ċara u konklussiva tat-temp li kien jagħmel fil-passat.
42. '**L-iżvilupp tat-tempji megalitiċi jirrappreżenta avvanz kbir**'. X'inhi *megalitiċi* skont din is-sentenza?
- nom
  - verb
  - artiklu
  - aġġettiv.
43. L-għerq tal-verb '**jinsabu**' hu:
- n-s-b
  - s-j-b
  - j-s-b
  - j-n-s-b.
44. Liema kelma minn dawn hija ġejja mis-Semitiku/Għarbi?
- riċerka
  - ħiliet
  - interess
  - konklussiva.
45. Il-plural sħiħ ta' '**storiku**' huwa
- stejjer
  - storiki
  - storiċi
  - storja.
46. Liema hu l-pronom fis-sentenza '**Il-kapaċità straordinarja ta' dan il-bini li jiflaħ għas-sekli**'?
- dan
  - sekli
  - il-
  - bini.

47. F'paragrafu 4, il-kelma '**mahduma**' hija
- a) partiċipju passiv
  - b) partiċipju attiv
  - ċ) partiċella
  - d) pronom meħmuż.
48. Minn **ċerimonja** noħorġu l-plural **ċerimonji** u minn **ekonomija** noħorġu
- a) ekonomiku
  - b) ekonomista
  - ċ) ekonomisti
  - d) ekonomiji.
49. Meta naraw dawn it-tempji megalitiċi, nindunaw kemm is-soċjetajiet preistoriċi
- a) baqgħu lura hdejna
  - b) kienu avvanzati kulturalment u teknikament
  - ċ) ma kienu jemmnu f'xejn
  - d) kienu diżorganizzati u bla gosti.
50. Kull tempju jiġi '**ppreservat**' u kkonsevat bl-aħjar mod possibbli. Xi tfisser il-kelma *ppreservat*?
- a) iżidu ma' li hemm
  - b) jagħlquh għall-pubbliku
  - ċ) jibnu madwaru
  - d) protett.

(20 mistoqsija x 2 marki = 40 marka)

## TMIEM IL-KARTA

# **PAGNA VOJTA**